

שמירת הלשון

איסור שלילת המעלות – לשון הרע ה, ב-ג

הרב חיים סבתו

חפץ חיים, הלכות לשון הרע כלל ה סעיפים ב-ג

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ה, ב'

ואען ואמר, אסור לבזות את חברו מצד חסרון שלמות המעלות שיש בו, הו בחכמה, הו בגבורה, הו בעשר וכל כהאי גוונא (וכל כיוצא בזה). ואפרש את דברי בכל הפרטים. הו בחכמה, כגון להציע לפני אנשים, איה שפלוני איננו חכם, ולא מבועי אם הוא דבר שקר או הוא אמת במקצתו, והוא מגזם את הדבר יותר ממה שהוא, בודאי עון גדול הוא עד מאד, והוא יותר חמור מסתם לשון הרע, והוא בכלל מוציא שם רע, כי הוא משפיל את חברו בשקריו. אה אפלו הוא אמת גמור, הלא כבר השרישנו כל הראשונים וכנ"ל בכלל א', דלשון הרע הוא אפלו על אמת. ודבר זה, דהינו, מה ששולל ממנו המעלות בודאי גם כן בכלל לשון הרע הוא, דהלא כתב הרמב"ם בפרק א' דאבות (מי"ז) וזה לשונו שם: ולשון הרע הוא ספור רעות האדם ומומיו ולגנותו באיזה צד שיהיה מן הגנות, ואפלו אם יהיה המגנה חסר וכו'. וכמו שהאריך שם דלשון הרע נקרא אם הוא אמת מה שדבר עליו, עין שם. וגם ממה שכתב בפרק ז' מהלכות דעות {הלכה ה'}, שלשון הרע נקרא דבר שגורם, אם יתודע זה לאנשים, להזיק לו בגופו או בממונו או להצר לו או להפחידו, נראה ברור, שחסרון שלילת המעלות לשון הרע גמורה הוא מן התורה, שאם נתבונן היטב נמצא, שייכל להיות שסבב על ידי זה הזק בממונו או להצר לו וכו'.

וראשונה נבאר את מה שאנו עוסקים בו עתה, דהינו, אם אמר עליו שאיננו חכם, אין חסרון גדול מזה על פי אמת, כי אם הוא עדין אינו נשוי, אם יתפרסם זה לאנשים לא ימצא מי שיצר להתחתן עמו, ואם הוא בעל עסק, איזה עסק שיש לו, הו אמנות או מלמדות, לא ימצא מי שיצר להתחבר עמו בעניניו, ובפרט אם הוא איש מורה הוראה בישראל, והוא אומר עליו לאנשים שאיננו חכם, מלבד שהוא אסור לשון הרע מן התורה, שבודאי אם יתקבל זה לפני השומעים ויתפרסם זה בעיר, יסבב לו על ידי זה הפסד בממונו, שלא יהיה מי שיצר לילה אצלו לדיו ולפשרה.

וגם יוכל להסבב יותר מזה, שעל ידי סבת השפלתו לפני אנשי העיר, יסתלק לבסוף ממקומו על ידי זה, ודמו ודם זרעיותיו תלויין בהמספר הזה, כי על ידי הלשון הרע שלו ירד עמו לחייו ממש, עוד הוא משפיל בזה מאד את כבוד התורה ולומדיה ונקרא מבזה תלמיד חכם, שאמר רז"ל, שאין לו רפואה למכתו, ועל ידי זה יתמוטט, חס ושלום, מאד מאד קיום התורה, כי אחר כה, אם יזהירם הרב על איזה מצוה מהתורה, לא יחושו כלל לדבריו, מכיון שכבר נתפרסם בעיניהם על ידי בעלי לשון הרע לאיש שאינו חכם.

דף מקורות

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ה, ג'

עוד אֲשָׁאֲלֶךָ, אַחֵי, עַל דְּבַר פְּתוּי הַיָּצָר, שֶׁדָּבַר זֶה אֵינּוּ בְּכָלֵל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁתְּבַחֵנוּ בְּעֶצְמָה, אִם יִתְּנֶדַע אֵלֶיךָ בְּבִרְוֵה, שֶׁאֶחָד פָּרַסֵם עֲלֵיךְ לְאַנְשִׁים שְׂאִינְךָ חָכֵם (וְכַיּוּצֵא בְּזֶה בְּשָׂאֵר שְׁלִילֵת הַמַּעֲלֹת), כַּמָּה מֵהַתְּרַעֲמוֹת הֵיךָ לָךְ עֲלוּ עִבּוֹר זֶה, וְהֵייתָ חוֹשֵׁב עֲלֵיו לֵאמֹר: מַה סִּימְנֵי שְׁטוֹת רָאָה עֲלַי? אִין זֶה כִּי אִם רַע לֵב וּבַעַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁרְצוֹנוֹ רַק לְגַנּוֹת חֲבֵרוֹ וְלִהְשָׁפִילוֹ, וְכִשְׂאֵתָה עוֹשֶׂה כּוֹ לְחַבְרָה שֶׁבְּכַמָּה עֲנִיבִים הוּא טוֹב יוֹתֵר מִמֶּךָ לֵה' וְלְבָרִיּוֹת אִין זֶה נֶחֱשֵׁב בְּעִינֵיךָ לְעוֹן כָּלֵל, רֵאָה אֶת הַעֲוָרוֹן הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה, וּבְאַמֶּת כְּשֶׁתְּדַקְדַּק בּוֹ, תִּמְצָא בְּזֶה הָעֲנִין מַחְלָקֵי אִסוּר לְשׁוֹן הָרַע הַרְבֵּה יוֹתֵר מִחֲלָקִים אֲחֵרִים. אֶחָד מִחֲמַת הַמְּסַפֵּר, וְהוּא, כִּי בְּשָׂאֵר עֲנִיבִים שֶׁהוּא מְסַפֵּר עַל חֲבֵרוֹ, שֶׁעֵבֵר אֵיזָה אִסוּר, הוּ בְּבִין אָדָם לְמָקוֹם אוֹ בְּבִין אָדָם לְחֲבֵרוֹ, מְצוּי מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא מְכַוֵּן רַק לְקִנְיַת הָאֵמֶת, וְאִף שְׂאִין זֶה מוֹעִיל לְדִינָא, וְכַ"ל בְּכָלֵל ד' סְעִיף ב' וּבְכָלֵל זֶה סְעִיף א', עַל כֹּל פְּנִים מִחֲשֵׁבְתוֹ לֹא הֵיטֵה לְרַעָה, מַה שְׂאִין כּוֹ בְּזֶה, שֶׁכּוֹנֵתוֹ רַק לְגַנּוֹת לְחֲבֵרוֹ וְלִהְשָׁפִילוֹ וְהִיא מְדָה רַעָה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְרַבְּנֵי יוֹנָה. עוֹד זֹאת מְצַד הַמִּקְבָּל, כִּי בְּשָׂאֵר עֲנִיבֵי לְשׁוֹן הָרַע הַנִּ"ל לֹא יִתְקַבְּלוּ תַּכְּף דְּבָרֵינוּ, וּבְדִינֵינוּ יֵהִיוּ הַרְבֵּה מִהַשּׁוֹמְעִים שֶׁיִּשְׁיבוּהוּ: כֹּל זְמוֹן שְׂאִין אֲנִי רוֹאִים בְּעִינֵינוּ, לֹא נֶאֱמִין, וּבְדִינֵינוּ מֵהַשּׁוֹמְעִים הֵיךְ אֵיזָה סִבָּה שֶׁהִבִּיאוֹ לָזֶה, כִּי כִּפְשׁוּטוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהֶאֱמִין עֲלָיו, וְאִם יִתְבָּרַר אַחֵר כֶּה שֶׁהוּא שָׂקֵר, יֵהִי הַמְּסַפֵּר עִבּוֹר זֶה לְבוֹז וְלְקַלּוֹן בְּעִינֵי כָל, מִפְּנֵי שֶׁהוּצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵרוֹ, אֲבָל בְּזֶה, אִם יִשְׁפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ וְיִפְרָסְמוֹ לְשׁוֹטֵה וְלִפְתֵי לְעוֹן כָּל, וְעַל יְדֵי זֶה יַעֲשֶׂה לְבוֹז וְלְקַלּוֹן בְּעִינֵי אֲנָשֵׁי הָעִיר, מְצוּי מְאֹד, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שְׂאִף אֶחָד מִהַשּׁוֹמְעִים לֹא יַעֲמִד נֶגְדוֹ לֹמֵר: הַמְעַט דְּבָרֵיךָ וְחוּס עַל כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל, לְמָה אֶתָּה צָרִיךְ לְבַזְזוֹתוֹ כֹּל כֶּה? וְכֵאלוֹ לֹא עָשָׂה הַמְּסַפֵּר שׁוֹם עוֹלָה בְּזֶה, וְעַל הַמְּסַפֵּר הַזֶּה נֶאֱמַר (מְשָׁלִי ל, כ): "אֲכַלְהָ וּמַחֲתָהּ פִּיהָ וְאִמְרָהּ לֹא פְעַלְתִּי אֲוֹן" *.

*ואם מכון בזה להשקיט המריבה, כגון, שהוא רואה לראובן, שיש לו שנאה על שמעון על איזה דבר שעשה לו, או שדבר נגדו, (ז) מתר לו לומר לראובן, שלא נתכון בכל זה להתריס נגדו, רק סבת שטותו גרמה לזה כדי להקל בזה השנאה שבלבו, ומצוה נמי איכא.